Problema ateismului

conform Sfântului Atanasie de Paros

Protejantul Georgios D. Metallinos

Republicat de pe: https://aktines.blogspot.com

Cercetările asupra perioadei „Iluminismului grec” (1700-1821) s-au orientat deja spre studiul „limbii”, al codului lingvistic, al reprezentanților facțiunilor adverse, deoarece beneficiul care decurge din verificarea conținutului conceptual al terminologiei utilizate de ambele părți, atât importată din spațiul european, cât și greacă, contribuie la înțelegerea și evaluarea corectă a acestei lupte ideologice care a fost decisivă pentru cursul elenismului.

Studiul textelor polemice ale Sfântului Atanasie de Paros m-a convins că unii termeni, care apar constant în discursul său ca termeni, se pretează unei investigații interpretative similare, deoarece ocupă o poziție decisivă în arsenalul său polemico-apologetic. Astfel sunt, de exemplu, termenii ateism, beatitudine, eudaimonia, libertate, filozofie etc., care constituie adevărate chei de abordare a ideologiei sale și, mai larg, a gândirii sale. Vom trata în continuare termenul „ateism” și derivatele sale, precum și extensiile și aplicațiile sale practice.

Desigur, Parios nu este primul care folosește termenul de ateism cu referire la Europa sau la cei care au mutat ideile sale în Orientul nostru. Cu toate acestea, acesta ocupă un loc central în operele sale. În principala sa lucrare polemică, „ Apologia creștină ”, cuvântul „ateism” apare cu o declarație expresivă în primele pagini: „Am compus această scurtă broșură împotriva libertinilor fără Dumnezeu (...) ca profilactic medical pentru cei care, prin harul lui Dumnezeu, nu au băut încă medicamentul voltairean”. În prefața la lucrarea sa „Alexikakon pharmakon”, el clarifică faptul că „chiar acest (= ateism) este ceea ce prezentul manual (cu dublul sens al cuvântului!) promite să combată”.

Ateismul Europei

Sfântul Atanasie definește ateismul „lipsit de respect și rău” ca fiind „un rău cu adevărat extrem și cu adevărat mare”, deoarece este „ultimul și cel mai extrem dintre rele”, deoarece este îndreptat împotriva lui Dumnezeu însuși. „Numai ateismul... îl insultă pe Dumnezeu în mod deschis și deschis”. Nu este inclus în reflecția morală ca „încălcare a poruncilor lui Dumnezeu” și „nesupunere față de legea divină”, ceva în care este implicată fiecare persoană, ci este neascultător și respingător de „Dumnezeul tuturor”. El îl numește „polimorf” și împrumută de la „înțelepți” distincția „ateiștilor” în „apofatici” și „pozitivi”. Primii „nu au deloc în sufletele lor ideea de divinitate” (Locke, de exemplu, neagă natura înnăscută a religiozității), în timp ce al doilea este „cei care au o idee despre Dumnezeu și îl cunosc pe Dumnezeu de la naștere, dar care acționează împotriva lui Dumnezeu și nu spun deloc că sunt Dumnezeu”. Al doilea caz este cel care provoacă conștiința autorului nostru și în el clasifică destinatarii externi și interni ai săgeților sale. Și aceasta, deoarece constituie o adevărată teomahie („ateism anti-zeu”).

Atanasie diferențiază ateismul modern de idolatria antică, bazându-se pe Apostolul Pavel. Apostolul, observă el, „îi condamnă pe grecii antici (= neamuri), nu pentru că negau existența lui Dumnezeu, ci pentru că, cunoscându-L pe Dumnezeu (…), dădeau numele teribil al adevăratului Dumnezeu creaturilor neînsuflețite și insensibile și se închinau creaturii în locul Creatorului”. Vechii persecutori ai creștinismului („tirani fără de Dumnezeu”) „nu erau atei” în esență. Pavel, însă, îi numește „atei” pentru că „trăiesc fără Hristos”, înlocuind adevăratul Dumnezeu cu zeii falși ai idolilor. Negând, așadar, ateii moderni trăiesc „cum odinioară neamurile, fără Hristos (…) neavând nădejde și fără Dumnezeu în lume”, potrivit Apostolului Pavel. El îi identifică pe atei cu „nebunul” din Psalmul 13 (v. 1), atribuindu-le „nebunie”, „nebunie”, „mania” și „izbucniri de furie”.

Neascultarea față de Dumnezeu de către ateismul european culminează, conform lui Parios, cu „ indiferență ”. „Indiferențele”, conform terminologiei sale, sunt identificate cu „ateii” și reprezintă ateismul suprem. Este aspectul ateismului european care se transmite periculos în Est. Dar vom reveni asupra acestui aspect.

Atanasie, însă, nu își limitează critica la forma evidentă a ateismului occidental, dezvoltând un alt aspect al acestuia, cel puțin straniu pentru

relațiile intercreștine de astăzi. Alături de francezi, incontestabil „ateiști” după propria sa apreciere, „celelalte părți ale Europei” (așa-numita sa lume creștină) se amăgesc „ca și cum ar fi creștini ”, „neavând educație (adică: «evlavie». 2 Timotei 3:5)”, ci rămânând în aparențele religiei (biserici, clopote, procesiuni dense, „ordinele (monahești) abominabile și fără de Dumnezeu, «așa-numitele mănăstiri»”), în timp ce, după alții, sunt „francezi ei înșiși”, la fel ca restul, adică atei. El atinge astfel și problema ateismului generalizat al practicii, cu religiozizarea credinței în Occident, pe care o identifică cel mai corect cu conceptul paulinian de ateism (Efeseni 2:12). În acest sens, Parios coincide cu o observație similară a lui Eugenius de Boulgar: „...despre zeificarea sau ateismul papal (dacă pot spune așa)”, în scrisoarea sa „Către Clairkion”.

„Ateii” caracterizați de Atanasie sunt declarați „dușmani ai lui Hristos”, un fel de anticriști, care „cu îndrăzneală luciferică au negat și proclamat cu totul divinitatea și respectul adevăratului Dumnezeu”. Conform celor de mai sus, acesta este ateism „pozitiv”. Totuși, atunci când sunt numiți „dușmani declarați ai credinței creștine” și asumându-și poziția de mai sus asupra creștinismului occidental, se arată că nu a încercat să intre în identitatea creștinismului pe care europenii îl respingeau și în fundalul esențial al „ateismului” lor. Cu toate acestea, în lucrările pur protestante despre război, care respingeau o mentalitate specifică, nu exista loc pentru investigații pătrunzătoare. Desigur, el controlează complet obiectiv înșelăciunea, nu numai a iluminiștilor europeni, ci și a multora de-ai noștri, deoarece „în aparență (fenomenal), spre înșelarea celor mai simpli, teiștii (acceptând existența lui Dumnezeu) se declară, dar în realitate sunt atei”.

Definind mai precis spațiul spiritual al ateismului său contemporan, el se îndreaptă către „porcii iluminați”, autoproclamații „iluminați”. Totuși, datorită atitudinii lor față de Hristos, „filosofi mai degrabă decât iubitori de Hristos”, „filosofi mai degrabă decât iubitori de zei și mai degrabă cu mintea pământească sau cu mintea cerească”. Filosofia europeană, conform facțiunii reprezentate de Parios, „ a proclamat creștinismul ”, devenind „înțelepciune pseudonimă”, iar reprezentanții săi „ghizi ai falsității”. Astfel, Parios se plasează în linia directă a unei facțiuni formate, în care categoria de ateism constituia de fapt un „mecanism tradițional clasic de control ideologic în societatea greacă modernă”.

Diagnosticul lui Atanasie privind originea ateismului occidental, deși se încadrează ferm în cadrul ortodox, nu trece cu vederea interpretarea

romano-catolică occidentală (de exemplu, Antonie de Neapole-Genova). Cauzele ateismului european, în propria sa apreciere, sunt spirituale și morale, dar într-o mișcare circulară, reciproc înconjurătoare. „Cauza poetică" a ateismului a fost „ ateismul ", absența „fricii de Dumnezeu". Din nou, trecutul său este grafic. Cauza „ateismului" a fost „starea lor impură și rea". Într-un alt moment, el inversează cauza și efectul: „Credința națională (= idolatră), naționalitatea și viața, credința este murdară, viața este murdară". În concluzie, din nou în acord cu „sfinții învățători" în poziția că „viața lor impură și necurată a născut în ei o credință impură" și, în esență, „necredință, ateism, ireverență". „Căci o viață vicioasă - conform autorității sale ortodoxe - naște doctrine rele".

Totuși, nu trebuie să trecem cu vederea poziția lui Parion, care răstoarnă toate legendele scrise din când în când despre atitudinea sa față de educație și filosofie, conform căreia filosofia nu a dat naștere ateismului, deoarece, la fel ca faulienii, „ei erau atei mai înainte, dar în mod nevăzut, fără niciun folos". Lumina filosofiei i-a dezvăluit pe ateii „iluminați", nu mai ca pe niște nebuni (cf. Psalmul 13, 1), ci „nebuni". Prin urmare, filosofia, adică educația, a contribuit la dezvăluirea relației lor negative cu credința creștină.

În acest punct, credem noi, legătura lui Parius dintre ateism și „libertate" („care este cauza miraculoasă? libertatea... prin ireverența libertariană, prin negarea libertariană a lui Hristos (= respingerea lui Hristos), prin ateismul libertarian". Din „negarea lui Hristos" ei devin „deodată atei". În înțelegerea mea, ei au renunțat la credința lor tradițională, creștinismul, așa cum se formase în Occident, pentru a dobândi „libertatea" (liberta), oferită de noua filozofie politică iluministă, respingând orice concept de tradiție. Aici se află punctul de plecare al lui Parius în compararea libertății europene cu cea „în Hristos", pentru a ajunge să-i caracterizeze pe europeni drept „pseudolibertini", deoarece au ales „falsa" libertate. „Libertatea" Iluminismului, întruchipată de Revoluția Franceză, nu putea exista decât în cadrul ateismului.

Aceasta justifică concluzia sa relevantă: „Și frații (= francii, nu mai sunt «francezi») au fost întotdeauna așa - atei și răi - dar acum libertatea lor s-a sfârșit."

Sfântul Atanasie leagă în continuare ateismul de „ mintea muritoare " („... a minții muritoare... cu un cuvânt de ateism"). „Mintea muritoare" nu sunt altceva decât „epicurieni" („odrașii turmei epicureene"), lepădând

orice „frica” (de Dumnezeu) și „nădejdea” (cf. Pavel: „...ca cei ce n-au nădejde” 1 Tesaloniceni 4:13), ceea ce constituie cazul extrem creștin de cădere. Desigur, „mintea muritoare”, adică credința în mortalitatea sufletului după moarte, este, potrivit lui Parius, cerința necesară a conduitei vicioase („pentru a avea aici un motiv și o licență de a face ceea ce nu este datoria lor, fără judecată, după ei, nici vreo răsplată”).

De asemenea, el leagă ateismul de „teism” („atei și teiști”), considerând că „teismul” occidental („religia naturală” a Iluminismului) nu se deosebește de respingerea lui Dumnezeu, adică de negarea sa. Totuși, ne vom îndrăzni aici să atribuim „teismului” conceptul de „deism” (Deismus), termen care nu apare, din câte știm, în operele lui Parius. Mai sus am văzut referirea clară a lui Parius la „teism”, în sensul acceptării lui „Dumnezeu” ca principiu al ființelor. Totuși, în formularea „atei și teiști”, tindem să acceptăm că termenul are sensul de „deism”, întrucât, după cum se știe, „trecerea de la deism la ateism este absolut naturală”. În matricea spirituală a „deismului” s-a format în esență „ateismul” „religiei naturale”, culminând direct cu „moartea lui Dumnezeu” nietzscheană.

Indirect, Atanasie leagă și ateismul francez de francmasonerie . Relația dintre deism și francmasonerie este binecunoscută în limitele „religiei raționale” (Vemunftsreligion). Desigur, ne referim la religia care s-a format în măruntaiele Revoluției Franceze (Robespierre) ca fiind cultul „ Ființei Supreme ”. Atanasie notează: „Pentru a nu fi numiți atei, ei predică că cred într-o ființă supremă, o esență supremă. Și au instituit un festival public în cinstea Ființei Supreme, la care pot participa toate națiunile, deoarece, desigur, fiecare națiune crede că există o ființă supremă în lume.” În ciuda tuturor acestora, el îi include printre „fără Dumnezeu” din Efeseni (2:12), „de ce ar trăi ei fără Hristos”, fără de Care, într-un mod anticreștin, nu poate exista cunoaștere a lui Dumnezeu și mântuire, adică îndumnezeire (Faptele Apostolilor 4:12).

Problema ateismului occidental este centrată, conform lui Parius, pe Franța postrevoluționară, care, în mintea sa, a devenit centrul patologiei europene . (Este „Europa cea mai occidentală”). El vede întreaga națiune franceză ca participând la această apostazie , trăgându-și concluziile din actele anticreștine ale Revoluției. „Ce alt întuneric, ce altă condamnare poate fi echivalată cu cea a Franței de astăzi?”. Apelul la numele disprețuitor pentru Est, „Francia”, funcționează ideologic în acest punct. Europa, din cauza ateismului său, este pentru el „haosul pierzaniei” și „abisul iadului”.

Ateismul european devine, desigur, periculos datorită creșterii sale rapide („numărul ateilor crește pe zi ce trece”), dar în principal datorită răspândirii sale largi în restul lumii („copacii ateismului sunt plantați peste tot și prind rădăcini, iar crucea lui Hristos, oh, Doamne, este dezrădăcinată”). Parios este literal, desigur, când vorbește despre „copacii ateismului” , dacă ne amintim de „copacii libertății”, care au fost plantați, unde spiritul Revoluției Franceze a fost acceptat. El folosește astfel cea mai puternică terminologie posibilă pentru a sublinia pericolul la adresa valorilor tradiționale și, în general, a lumii căreia îi aparține și pe care vrea să o salveze. Vorbește astfel despre un „mare pericol”, un „potop”, un „cataclism al ateismului”, care tinde să se transforme într-un „cataclism al întregii lumi” și „cel mai mare cutremur al bisericii universale”, adică al întregului creștinism. Creștinismul occidental și oriental, indiferent de diferențele lor, se confruntă cu un adversar comun și periculos, Iluminismul și mentalitățile pe care acesta le provoacă.

De asemenea, el identifică canalele de transmitere a ateismului european către Răsăritul ortodox . Aceștia sunt, în primul rând, cei care fug în Occident de dragul studiilor și se găsesc automat într-un climat spiritual de fumuri nesănătoase, morale și spirituale („unde nu se practică sobrietatea, nu se vede evlavia, nu se găsește frica de Dumnezeu, nu se aude vorbire despre mântuirea spirituală (…) unde ateismul este mărturisit deschis și deschis”). Pentru aceasta, el dă vina pe părinți, precum și pe cler, care merg în Europa pentru studii („mulți dintre preoți (...) părăsindu-și rânduiala și frumusețea profesiei lor (= misiunea lor), merg și se bălăcesc în locurile mlăștinoase ale națiunilor fără de Dumnezeu ale Europei, pentru a primi lecții care sunt toate nefamiliare și străine propriei lor profesii”).

O vom repeta aici . Nu este vorba, nicidecum, de un război împotriva educației, ci împotriva unei educații care, conform lumii lui Atanasie, și-a pierdut sensul . Clima de la Parion este pur patristică (să ne amintim de poziția analogă a creștinului Aristotel al lui Vasile cel Mare) și este vorba pur și simplu despre exigența soteriologică a ierarhiei ființelor pământești. Identificându-se cu învățătorul său Hierotheos Dendrinos, el acceptă, din nou nu arbitrar, că „majoritatea (= nu toți) se întorc, fără îndoială, atei” din Academiile Europei, deoarece „toți (!) profesorii Academiilor sunt atei” și, prin urmare, învățătura lor este o sursă de ateism.

Nu este nevoie să căutăm o „dicotomie maniheistă” în astfel de poziții. Având propriul criteriu ortodox, așa cum a fost deja definit mai sus, operând într-un cadru grafic și patristic clar și în perspectiva soteriologică patristică ortodoxă, tot ce putem face este să-l admirăm pe isihastul-colib Atanasie pentru fidelitatea sa față de tradiția Bisericii și a poporului său. Problema, așadar, în evaluarea cuvintelor sale nu rezidă la Parios, ci la cititorii săi. Purtătorii unui creștinism generalizat, limitați la limitele unei escatologii intracosmice sau, mai rău, cei care au eliminat orice relație practică cu credința ancestrală și purtători ai spiritului Iluminismului, sunt incapabili să înțeleagă cuvintele lui Parios și, cu atât mai puțin, să le accepte.

Poziția propusă de Sfântul Atanasie este, așadar, rezonabilă. Ca „cel mai militant” dintre membrii Kollyvade, el recomandă, în primul rând, rezistența „împotriva lupilor intelectuali”, adică ateiștilor, și evitarea Europei, „dacă vor să rămână și să fie creștini”. De asemenea, el pledează ca „mod” de a-i trata pe „ateiști și teiști” „nu cuvinte și dogme”, ci „fapte virtuoase”, urmându-l pe „filosoful” „Părintele Genovese”, un scriitor papal, dar pentru că este de acord cu cuvântul tradiției (Grigore Teologul: „căci fiecare cuvânt este o luptă, dar cum pot să-l trăiesc?”). Desigur, ca un isihast autentic, el plasează relația cu Dumnezeu, prin rugăciune, în vârful armurii credincioșilor. Cu frecventa referire la Dumnezeu, „amintirea lui Dumnezeu se întipărește în mințile noastre și (...) ateismul, indiferența și mintea muritoare, și cauza tuturor relelor, sunt alungate departe”.

Voltaire - Voltairism - Voltairiști

Preocuparea lui Athanasios Parios pentru fenomenul ateismului i-a atras în mod firesc atenția asupra principalului reprezentant al spiritului modernist european, Voltaire. Multe pagini din operele sale polemice, precum și cărți întregi, sunt dedicate ateismului lui Voltaire și influenței sale catalitice. Desigur, altele au precedat mișcarea antivoltaică, dar din 1793 Parios s-a adăugat celor care au întreprins protejarea Națiunii de „semidezeul Voltaire”.

Voltaire este adesea numit „ateu”, caracterizat drept „cel mai lipsit de Dumnezeu dintre toți, atât bătrâni, cât și tineri”, „cel care excelează în lipsire de Dumnezeu”, „conducătorul, protectorul lipsirii de Dumnezeu”.

Pasiunea sa împotriva lui Voltaire , documentată și de limbajul folosit, este cauzată de atitudinea înțeleptului francez față de Iisus Hristos. Potrivit lui Parius, Voltaire este un „dușman al lui Hristos", deoarece „Hristosul religios (- venerat) - Hristosul «credinței», cum ar spune teologia noastră occidentală contemporană -, «nu este Dumnezeu, ci un înșelător și un amăgitor". De asemenea, îl confruntă pe Voltaire cu criteriul său aplicat mai general fenomenului ateismului, acuzându-l că își tăgăduiește credința: «Dar acest om blestemat s-a născut creștin și din copilărie a fost învățat despre un singur Dumnezeu, treimenic». Nici aici, judecata sa nu merge spre nicio căutare mai profundă și nici nu este interesată de creștinism, despre care înțeleptul francez a fost într-adevăr „învățat", ci rămâne în ceea ce este „prezumtiv" acceptat.

Parios are totuși dreptate când deduce „ateismul" lui Voltaire din ceea ce a scris împotriva Vechiului Testament, purtătorul autentic al tradiției creștine. Apologetica sa se bazează pe detractorii lui Voltaire, Clement (Clemence) și Nikephoros Theotokis. El își extrage argumentele din aceștia. După cum s-a subliniat pe bună dreptate, „fără îndoială, opinia Bisericii Catolice despre Voltaire a devenit auzită la Constantinopol destul de devreme". „Numele lui Voltaire devenise acum un slogan, care caracteriza colectiv toți dușmanii religiei".

Totuși, s-ar putea judeca negativ pe Parios pentru atitudinea sa față de Voltaire dacă s-ar limita necritic la reproducerea criticii antivoltaice romano-catolice. Dar nu este cazul . Nu era nevoie să fii ortodox sau isihast, precum Sfântul Atanasie, pentru a înțelege ce a vrut să spună Voltaire în vremea sa. Voltaire a fost un „deist consecvent, percepându-l pe Dumnezeu ca pe o simplă exigență (Postulat) a sentimentului moral" și, în același timp, un francmason distins . Cu alte cuvinte, el a exprimat „ateismul" european în cel mai clar mod. Dacă, de fapt, se ia în considerare și caracterul anticreștin al francmasoneriei europene, așa cum subliniază Sfântul Runciman, atunci amploarea cunoștințelor lui Parios este confirmată, pe deplin informată în curentele ideologice ale timpului său. Calitățile masonice ale lui Voltaire au fost suficiente pentru a-i întoarce pe Kollyvades împotriva sa , fără a fi nevoie de voința politicii otomane.

Acest lucru este valabil și pentru ascuțimea limbajului polemicilor antivoltairene ale lui Pario, într-atât încât l-a înfuriat pe marele admirator al lui Voltaire, Adamantius Corais .

Citățm frazeologia lui Parion despre înțeleptul francez:

cel mai nelegiuit dintre toți ateii (Al. 19)

exarh ateu (Al. 19)

infidel (Al. 43) cel mai impiu (Al. 53, 55, 64) profan (total profan) (Al. 40)

pervers (AH 105) dușman al lui Dumnezeu și al adevărului (Al. 46, 64, 34) fiu al pierzării (Al. 46) vrednic de ură și oroare (Al. 46)

conform tatălui său, Satan (Al. 46), un ticălos, un mincinos, un suflet muritor (Al. 47)

blestemat (Al. 55. AX98) divin (AX7, 99. Al. 10, 11)

sofist josnic (AX 98, 99) mincinos, mincinos, înșelător (AX 100)

cel mai ticălos (Ax 105) cel mai ticălos (Ax 105, Al. 55)

murdar, murdar (Al. 8, 39, 46) cel mai murdar (AX 113, 115) cel mai murdar (AX 135, Al. 14) porc muritor (AX 109) cel mai fărădelegit (Al. 55) cel mai obraznic (AX 105) cel mai indecent (AX 105) pornograf (AX 105) om de rând (Al. 47)

Un om ignorant, profan, lacom, desfrânat, indecent, cel mai depravat (AX 108)

mincinos, calomniator, batjocoritor, batjocoritor, înșelător, ticălos al marilor curți (AX 105).

Și punctul culminant: „ Nu știu cum altfel să numesc demn câinele acela care se înfurie împotriva măreției divine a lui Isus ”.

Din nou, pentru a ne ajuta să-l înțelegem pe Atanasie, suntem nevoiți să subliniem că în operele sale războinice el urmează cu fidelitate tradiția creștină relevantă. Cuvintele nu funcționează ca insulte, așa cum se întâmplă astăzi, ci, prin gravitatea lor, demonstrează greutatea crimelor persoanei caracterizate, în acest caz Voltaire. „Blândețea” galică nu are mai mult sens pentru acești oameni, care gândesc și acționează în

perspectiva veșniciei și a mântuirii, decât „frica și cutremurul” pentru „lucrarea mântuirii” (Filipeni 2:12)!

Dar cine, respectând adevărul, ar considera o insultă să-l caracterizezi pe Voltaire drept „cel mai desfrânat” și „cel mai indecent”, când se știe că a rămas „cu amanta sa alături până la ultima suflare”? Acestea nu sunt atacuri moraliste, ci mai degrabă o consecință a principiului lui Atanasie conform căruia o viață ticăloasă dă naștere la doctrine lipsite de Dumnezeu.

Numele lui Voltaire este asociat în frazeologia pariziană cu termenii „ voltaicism ” și „voltariști”. El vorbește despre „voltairism ateu”. Îl consideră o otravă („medicamentul voltairian”) și „o pierdere a sufletului și o eroare mentală mai presus de toate erorile mentale”. Provine din „scrierile ateiste (...)” ale lui Voltaire.

„Voltariștii”, cei care „devie spre voltaireism”, sunt „nelegiuiți”, „ateiști”, „adepți ai nelegiuitului Voltaire”. Ei îl urmează pentru că „emană frica judecății viitoare”, învățând că „nu există înviere a morților”. Sunt caracterizați drept „pseudo-libertini” și „antihriști”, pentru că „atât în cuvinte, cât și în fapte se opun divinității și sfintei evanghelii”. Problema pentru Parios este că „voltariștii” devin modele pentru „levantinii de aici”, care se distanțează de practicile vieții creștine și își plasează modelele occidentale în locul sfinților. Plângându-se că „de îndată ce începe să calomnieze dialectul francez”, levantinul „vrea imediat să fie un alt Voltaire”, se întâlnește cu Alexander Kalfoglou, deci nu este singur. Verbul „volterizo” a fost, de asemenea, înregistrat în vocabular, la fel ca și prepoziția „Volterranos”, referindu-se la adepții orientali ai lui Voltaire și la „oamenii săi cu aceleași idei”. Polemicile sale sunt concentrate asupra lor și, în principal, asupra celor mai oficiali reprezentanți ai facțiunii.

Printre aceștia, Parios îl include mai întâi pe Korais, numindu-l „nelegiuit” și „ateu”, deoarece „nu are nicio religie”. Korais este caracterizat ca fiind „un adept autentic și un imitator perfect al autorului ultimului Testament interpretat”, adică Voltaire. El explică: „că el, ca el, folosește invariabil Sfânta Scriptură în același scop. El (Voltaire) pentru a răsturna această Scriptură divină și el (Korais) pentru a distruge creștinismul”.

Nici în acest caz, Athanasios nu se distanțează de fapte. Dragostea lui Korais pentru Voltaire este amplu documentată, lucru care i-a scandalizat nu doar pe Parios, ci și pe alții, precum Ap. Makrakis.

Mai mult, s-a subliniat deja că Korais a recurs la „folosirea textelor sacre ale Bisericii pentru a-și populariza pozițiile și nu pentru a le accepta mesajul". Acuzația că Korais a vrut să «anihileze creștinismul» este exagerată din cauza pasiunii care o însoțește, dar nu complet nerealistă. Korais, în calitate de «părinte» al teologiei și evlaviei grecești moderne, cu lucrările sale «teologice» este introducetorul teologiei metafizice și al pietismului în societatea greacă modernă. Am impresia că Atanasie a înțeles acest lucru.

Voltaire este caracterizat de Parios și Athan. Psalidas, și prin urmare „un ateu și un scandalagiu public". Atanasie, după cum mărturisește el, i-a „furat" ateismul. Un caiet al lui Psalidas, plin de blasfemii , pe care l-a adresat unui „armator", îi permite lui Parios să-l numească „blestemat" și „un câine împuțit și nu un filosof", precum Voltaire. De asemenea, este caracterizat drept „ateu, neînțelept, neștiințific, complet ignorant", „un iubitor al franco-Europei". Zelul lui Psalidas, „noul filosof sau mai degrabă filosoful (…) în răspândirea medicamentului ateismului" este în principal criticat. Potrivit lui Parios, Psalidas „a denunțat creștinismul (…) și a ridicat steagul ateismului și naturalismului". Prin urmare, el a purtat stigmatele voltairismului.

Concluzii

Sfântul Atanasie, luptând împotriva ateismului occidental, și în special francez, nu este original. Primele urme ale acestei atitudini se găsesc la Anastasie Gordius (1729), iar acestea au continuat la acele persoane care, trăind tradiția ortodoxă, au avut capacitatea de a discerne boala Europei. Căci în idealul revoluționar al Europei de atunci, ateismul era într-adevăr ascuns, exact așa cum îl definește Atanasie . Nu poate fi considerată o exagerare să caracterizezi spiritul modernist european ca o amenințare la adresa rasei . Luptând împotriva europenizării, întregul cerc de romani a respins „ateismul" Europei. Nu era vorba, desigur, de „incapacitatea majorității reprezentanților de atunci (ai Bisericii) de a provoca un dialog între Ortodoxie și știință la nivelul epistemologiei înalte și al întrebărilor ontologice ultime", așa cum s-a scris. Pentru că ceea ce a fost respins nu a

fost educația, ci noul model de existență și mentalitățile care îl însoțeau, lucruri care au fost transferate în Est de către cei care se identificau cu spiritul Europei.

Așa cum am dezvoltat în alte părți, nu a fost vorba de o luptă de idei în domeniul științei, ci de o luptă pentru existența lumii Orientului Ortodox , care era dislocată din lumea Europei. Ateismul european era „întruchiparea pericolelor Rasei".

Problema Parisului, în opinia noastră, nu era „matematica", ci „matematicienii" și ideile pe care aceștia le-au propagat în Orient în numele științei . Din acest moment, orice încălcare a limitelor este rezonabilă. Tradiționalismul se poate transforma ușor în conservatorism în unele cazuri, iar zelul în zelotism. Ceea ce amatorul implicat în credința europeană religiozată consideră, pe bună dreptate, nevinovat, isihastul nu este capabil să accepte, pornind de la axioma tradiției noastre: „ne oferim pe noi înșine, unii altora și TOATĂ viața noastră lui Hristos Dumnezeu".

În efortul de a înțelege figuri ale acestei perioade, precum Athanasios Parios, mă identific pe deplin cu două observații ale colegului meu, domnul P. Kitromilidis: a) „inspirația sa (a lui Athanasios) provenea în principal din renașterea spiritualității ortodoxe, care emana din Sfântul Munte..." și b) „opiniile sale reflectau poziția autentică a Bisericii Ortodoxe față de provocările schimbării culturale și sociale din societatea greacă".